

Imprimărie legală

Țara Noastră

FONDATOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL I N. 28
II IULIE 1926

623

In acest număr: Reforma religioasă de T. Arghezi; Din sufletul satului, poezie de T. Murășanu; Zăbranicul Laurei, poezie de Oláh Gábor, trad. de Iustin Ilieșiu; Panoptic, de G. M. Ivanov; „Nu pot...” de Al Lascarov-Moldovanu; Un fanatic: C. Stere, de I. Amilcar; Dicționarul limbii române, de D. I. Cucu; Românii ardeleni în Franța, de Corneliu Codarcea; Insemnări: Două comemorări, Virtuțile ipocriziei, Barabaș și liberalii, Înțelepciunea d-lui Csicsio-Pop, Un accident regretabil etc. etc...

CLUJ
REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA: PIAȚA CUZA VODĂ No. 16

Un exemplar 10 Lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Reforma religioasă

Îndeobște obișnuite, măcar prin sentimentul oglinditor al nostalgiei, sunt respectate. O viață întreagă te urmărește, și după ce se va fi uscat, copacul ce ți-a umbrat bordeiul părintesc, cu desenul lui delicat. Un fir de iarbă explică pe Dumnezeu, pe care zece de specialiști s'au străduit să-l argumenteze antipatic — și un pârjenis te încatenează de o imagine călăuzitoare.

La șefii Bisericii, iscusiți în cele taince și necântărite, nu există nimic analog și ar părea monstruos ca episcopii și arhierii, ridicați în trepte prin călugărie, să urască pe călugări. Ura lor este cruntă și exclusivă, aproape elementală, ca prodestinarea vâpăii, ca vrășmășia șerpilor și a mătrăgunii.

De bună seamă, de vreme ce călugăria se ajustează de vre-o trei-zece de ani încoace, în București, unde se fabrică pălăriile și se construiesc țigările cu cart.n. Un ins oare care, purtător de barbă marcat de o protecție și înzestrat cu o slugărnicie, este ferchizuit în fața oglinzilor, călugăr și arhieru. Meditația, studiul launtric al dohovniciei, *ascultarea* sunt înlocuite cu criteriul favoritismului și al fanteziei. Viitorul arhieru nu este ales dintr'un rând de călugări mânați de o disciplină, consacrați de o viață și de un temperament; chiriarhul face un călugăr de circumstanță, ca o manta de ploaie, cumpără o umbră, ascute un creion. Dacă ar putea să cânte puțin, arhierii, nimic nu s'ar împotrivi ca să fie făcuți din cutii de chibrituri sau din compoziția unei perii cu coadă. Noviciatul, clasic și unica unealtă de selecțiune, a dispărut.

Inchipuți-vă că medicina și-ar recruta chirurgii, și profesorii din bodegă și dancing, dintre consumatorii care au înghițit o halbă de coniac pe nerăsufiate sau timp de câeva ore au jucat cu labele mânilor, paralizate aparent de un ritm adecuat, un dans din F.lipine.

Am avea o elită științifică imitată după elita bisericească, recrutată pretutindeni afară de teritoriul ei natural, călugăria. Cel mai savant dintre învățații biologi, de pildă, ar fi acela care în șapte minute și treizeci de secunde ar mânca singur trei plăcinte, doi curcani și o pastramă.

Este foarte firească decadența sordidă a mănăstirilor, după ce Statul printr'o lege fără precedent de nechibzuită, sustrage pe candidații la ierarhie dela educația conformă misiunii lor, mănăstirească. În mai puțin timp decât se înregistrează o petiție și se scoate un permis de comerț ambulant, un preot oarecare, văduv sau divorțat, trece de pe trotuar sau din automobil în arhierie. Este foarte firească și ura arhierelor și episcopilor de călugări. Ei se știu în situația morală frauduloasă a repetenților, trecuți grație unul nepotism, înaintea școlarilor silitori, lipsiți de relații. E ura de merit a celor selecționați prin absență de merit.

Călugărul știe puțin însă știe bine. Pentru că altă învățătură nu i-s'a dat afară de tipic și psaltichie, pe acestea le știe în amănunțime. Mult mai învățat de cât călugărul de baștină, arhierul cu titluri universitare nu cunoaște nici cecece ar constitui după lege, superioritatea lor privilegiată, însă nici tipicul. E lamentabil spectacolul în timpul cultului al unui episcop, dirijat în liturgie de șoptele de sufleurale câte unui diacon, corectat, îndreptat ca o făptură de mucava sticloasă. Episcopii nu știu să fie de folos culturii românești, pe care zilnic o fac de rușine și nu pot cel puțin să se învârtăască într'un altar și să facă față unui parastas.

Noviciatul, ucenicia, s'a păstrat în Biserica noastră până la ultimii prelați de rasă adevărată, mitropolitul Iosif Gheorghian și episcopul Gherasim Safirin. Pe lângă tinerii sosiți în mănăstire prin vocație sau accidental și supuși încercărilor de regulă, experimentate dela Vasile cel Mare în toate țările creștinate, pentru a intra în preoție sau schivnicie, arhieriei distingeau prin tradiție și veche inițiere duhovnicească, pe tinerii cu școală, veniți în așteptările lor să-i moștenească. În câteva centre universitare concordate cu sensibilitățile Bisericii românești, mitropolii, episcopii și chiar arhimandriții întrețineau pe socoteala lor câte un rând de studenți ucenici. Rareori un episcop a fost lipsit în trecutul vieții noastre religioase de împrejurarea filosofică de-a fi capul unei școli spirituale, hrănită din undelemnul lui, însuflețită de cuvintele lui. Părintele cel adevărat al ucenicului, era starea lui, era arhierul sau arhimandritul, în atmosfera căruia se deprindea stilul și atitudinea, gestul care provoacă sentimentul, arhitectura exterioară, în interiorul căreia vibrează un ecou consecvent.

Mai cunoaște oarecine azi un episcop preocupat de înmulțirea tiparului moral în exemplare aristocratizate? Mai există un arhieru care să facă o cină de taină, în vacanța Paștilor, cu ucenicii chemați din universități în jurul mesei părintești? Mai există comunicativitate între părintele și fiii duhovnicești? Mai jertfește un prelat salariul lui pentru a da Bisericii demnitari, servitori și urmași? Ferească Dumnezeu.

Intre episcop și personalul bisericii episcopale singure legăturile de subalternanță bugetară se mai pomenesc. Episcopul fuge de oamenii săi și fuge de sine însuși, străin de spiritul unei chemări, nesigur în autoritatea lui, bănuindu-se în secret parazită și aventurier. El s'a îmbarcat în Biserică, după cum se putea tocmai barcagiu într'un port de contrabandă sau șofeur. Cu el nu simte mergând Biserica, obștea, preoția, poporul.

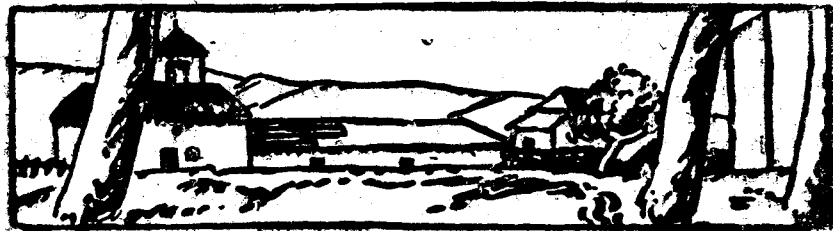
Peste 10.000 de preoți păzesc datinele religioase cu insensibilitatea leului de cărămidă întrarea decorativă a unui parc provincial. Cei buni dintr'înșii, — sunt mulți cei buni — văd cu evidență că imputarea ce li se face de inactivitate, este dreaptă. Dar ei nu primesc dela șefii lor, pe care nici nu-i cunosc decât din fotografii sau calomnie, niciodată nicio directivă. Cum să dea cel ce nu are? Episcopul nu-i chiamă, nu-i adună, nu-i întrunește, nu se consultă cu ei. Să nu se întâmple cumva să aibă vre-unul vre-o râvnă luminoasă și vre-o idee dinamică! Absență de contact cu monahii, absență cu preoții de mir: ce fel de Biserică poate să fie și să devie aceea, în care legătura de suflete lipsește, când domeniul religiunii abia cu sufletul începe și lui îi este consacrat?

Se pare că evoluția religioasă, dacă într'adevăr, mai rămâne o drojdie de aur din marele astru povărnit și mai subsistă o venerație peste cuvinte, pentru trecutul românesc de credințe, se ivește în sensul unei mișcări preoțești, față de care sterilitatea episcopală va fi silită să cedeze și să dispară, oricât ar părea de nepermisă.

Somați de timpuri și turburați de comandamentele culturale, preoții vor fi aduși într'o bună zi să aleagă între năzuințele încă obscure dar pornite ale poporului românesc și între autoritatea pur teoretică și textuală a episcopatului. Ca să nu i declare simțul obștesc falimentar, ei vor fi determinați să se întâlnească, să discute, să se întrebe, să răspundă. Și când acest eveniment liberator se va manifesta în zece, douăzeci de locuri; când cei zece mii de preoți se vor hotărî să intre în viața sufletească a poporului ca un torent de tinerețe, atunci, atunci... Sinodul și episcopatul, suprimat în două secunde, vor lăsa loc, poate, unei renașteri religioase naționale.

Nu este definitiv scris și jurat că numai arhierul poate sacra un preot și că harul preoției nu poate fi distribuit tot atât de bine prin impunerea mânilor unui preot sau a mai multor preoți, ca și prin mâinile unui arhieru. De vreme ce Duhul sfânt se coboară oricum, opera îi aparține în ambele cazuri, lui. Iar dacă totuși este scris și jurat nu avem decât să modificăm. Agentul viu din orice manifestare este viața.

T. ARGHEZI

Din sufletul satului

*Acolo, înainte printre crengi goale și sfâșiate,
Nu-s mușunoale de furnici, nici resturi aruncate
Dintr'o măreață cetate dărămată —
Ceeace se vede e o 'ngrămădire de case și glume :
E satul ! Și-acolo e toată fericirea
Pe care-o poate da omului trecătoarea lume.*

*De-aici, de pe deal se văd jugind pe vale trenurile
Și mai departe sclipește orașul cu bucurii multe,
Cu vijore de răsuri și de bunătăți grele
Și cu cântece, pentru cine poate să le-asculte —
Dar toate câte sunt și câte se fac acolo
Nu-s pentru noi, nu-s pentru lumea noastră,
Sunt pentru alte zodii și pentru alte stele.*

*Cu barba pieptănată ca o lână de mioară tunsă
Dumineca ne'nvață părintele la liturghie,
Tot ce trebuie să știm și ce trebuie să credem
Și toate câte ni-le spune și ni-le cuvintează,
Nu ne 'ndoim niciunul că așa trebuie să fie.*

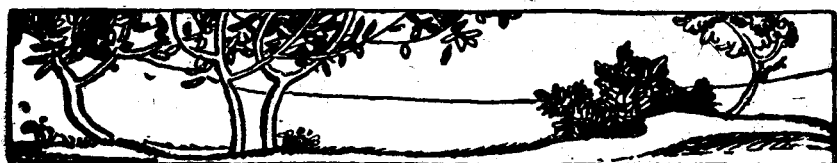
*Când țin ploile de se lungeste vremea stricată
Ion din Deal ce știe carte ne mai spune
Și ne citește mult din gazeta lui minunată
De câte se-aud și se petrec în lume
Și toate lucrurile și 'ntâmplările mai nouă
Noi le-ascultăm și ne mirăm de ele ca de-o minune.*

*Rar, în cântece, rar dacă ne'ntrebăm vreodată :
Cine ține cumpăna pământului, cine ?
Și nu ne 'ndoim că cine 'mpărțește bunătățile,
Cum ne-a dat azi vremuri grele și obidă,
Nu-și va uita să ne dea mâine și bine.*

*Și 'n vremea care trece peste noi așa, înceată
Ca o apă tulbure, greoaie și mare,
Ducând cu ea aceeași întrebare veche și nedeslegată,
Că toamna de vânturi ni-se umple sufletul de vuetă
Și fruntea aspră ni-se 'ncrețește scurt a mirare
Dacă temelia lumii încă se schimbă câteodată ...*

TEODOR MURĂȘANU

ZĂBRANICUL LAUREI

de OLÁH GÁBOR*)

*O, Lauro, 'n cetatea fatală și pustie,
Auzi cum din adâncuri curg fluvii de-armonie?
Zăbranic de 'ntunerec plutește 'n urma ta,
Când vânturi de mătase încep a frędona?
Mai scânteiază 'n ochii-ți, ca doliul străbun,
Eternitatea nopții cu stele ce apun?
Se mai deschid azi inimi și suflete stinghere,
Când plângi-al nunții cântec, rănită de durere?*

*Cu miile de fețe marea azi murmură la maluri
Și-ți cântă osanale, plesnind din solzi de valuri.
Prin borangicul păclei azi țese vechiul soare
In părul tău de nimfă săgeți strălucitoare.
Acolo 'n umbra sfântă-a palatelor regești,
Se leagă azi crinii când lung la ei privești?
Pantofii tăi de aur spre care lumi te poartă,
Mai cântă șoptitoare azi marmora cea moartă?*

*Eu, pe-a durerii scenă, de-atunci am tot iucat
Iubirea nunții noastre — un vis într' aripat —*

*) Un scriitor modern maghar. Cele d'întâi scrieri ale sale au apărut prin diferite publicații periodice din provincie până când la urmă a intrat în rândul scriitorilor grupați în jurul revistei „Nyugat”. Grație talentului său a devenit în scurt timp popular — pe lângă toate atacurile înfruntate cu bărbăție, atacuri provocate din cauza înclinărilor sale spre democratism. În opera sa s'a ocupat de naționalitățile asuprite, admirându-le voința de fier și lupta îndârjită în vederea eliberării de sub jug și a cuceririi drepturilor lor. Poezia „Zăbranicul Laurei” face parte din cele mai strălucite creațiuni poetice ale sale.

*Cortina purpurie, în fâlfâiri rebele,
Azi cade ca un vultur pe visurile mele.
Gigantica-mi nădejde: luciri orientale,
Impodobeste scena cu zâmbetele tale;
Și bucuria tristă mereu cum amorțește,
Din când în când în răsuri păgâne isbucnește...*

*O, inima-mi sârmana, doar pentru tine bate,
Pe tine te slăvește 'n porniri înspăimântate,
Și pentru tine-mi arde și sângele, minune,
Și buzele-mi spre tine șoptesc azi rugăciune,
Și steagul pentru tine îl port în lung război,
Prin clocotul furtunei, chemat de visuri noi.
Dar lacrima inundă al feței mele nimb
Și zâmbetul în doliu, îndurerat, îl schimb.*

*Așteaptă-mă 'n apusul de toamnă, profiriu,
La malul trist al mării, în cercuri de pustiu,
Să-ți curgă sânge roșu prin albil obrăjori
Și sânge să țâșnească din ceruri și din nori.
Doar frați suntem și'n moarte precum și în iubire
Pe punte, prinși de mână, vom trece în neștire:
Ca meteorii-o clipă în gol vom străluci
Și-apoi pentru vecie 'n neant ne-om prăbuși.*

*O, Lauro, aruncă, zăbranicul — e soare —
Să-l poarte vânturi aspre în oscilări ușoare;
Pe puntea lui spre tine, voi dibui mereu,
Ne-om clătina 'n talazuri apoi și tu și eu.
Ne va cuprinde trupul de argilă, oboseala,
Feerice Walkyre veni vor în Walhalla,
Și peste țărna noastră pământ vor arunca,
Iar marea marșul morții sublim îl va cânta...*

Traducere de IUSTIN ILIEȘIU

Panoptic

Fenomenul important, de ordin mondial, în viața politică și socială a lumii e stabilizarea capitalismului. Fenomenul era prevăzut, — natural, cu riscuri — de cei ce nu au crezut în triumful revoluției sociale. Ideologii revoluției bolșevice îndrăziseră să afirme — mai întâi, crezând în teza lor — că în clipa în care revoluția socială a fost proclamată în Rusia înfrântă, sociologismul va înlocui politica. O credință care îndreptățea experiența socialistă, în Rusia, mai târziu în Germania, în Ungaria — și actualmente în Franța. Dezamagirile n'au întârziat, fiindcă nu trecuse nici doi ani de la proclamarea principiilor comuniste ale revoluției sociale, și conducătorii experimentului plan-tar au fost siliți să observe că premiza revoluționară a fost o simplă iluzie: sfărâmarca regimului capitalist al lumii burghize. S'a dovedit ceea ce se anunța de savanți sociologi, și anume că organizarea capitalistă a vieții nu se sprijinește pe o doctrină, concepută cu scopuri utilitariste, ci s'a desfășurat în procesul evoluției firești: în inegalitatea concretă dintre indivizi și clase. Și atât în perioada de experimentare a principiilor socialiste, cât și în rezultatele obținute s'a ajuns la contrariul. Tendința de egalitarism economic, care viză să condiționeze toate felurile de nivelări, a accentuat și a proeminat inegalitarismul, iar încercarea de a cuceri capitalul, de a-l covârși pentru a-l transforma în unealtă de dominație în mâinile proletariatului, — teza marxismului pur, sau de a-l etatiza, dacă intenții banditești nu l'ar fi fărâmițat și nu l'ar fi nimic, a arătat forța lui efectivă.

Neputința Europei de a se normaliza, și toate frământările prin care trece, provine din faptul de a nu se fi „normalizat” complet în domeniul economic, anticipând în schimb normalizarea în domeniul numai al politicii. Dar în măsura în care Europa și-a stabilizat capitalismul, în aceeași măsură se poate recomanda ca „normalizată” și politiceste.

Capitalismului european se opune, cu rezistențe din ce în ce mai reduse, tendințele anticapitaliste ale revoluției sociale, care mocnește încă în Rusia Sovietică. Deacum nu se mai poate vorbi de agresivitatea revoluționară a principiilor comuniste, fiindcă chiar acolo

capitalismul răsare în gospodăria industrială și agrară, forțând aparatul statului la concesuni din ce în ce mai mari. Dar nici de triumful definitiv al capitalismului nu putem vorbi, până când el nu se va fi instalat definitiv și în Rusia sovietică — unificând energiile de producție ale continentelor într'un singur sistem verificat și dovedit singurul posibil, și deci singurul necesar.

Ca o superstructură ideologică a capitalismului se desfășoară într'un ritm iuțit viața politică, intelectuală și morală a omenirii.

În viața politică a Europei predomină *ideia fascistă*. Nimeni nu prevăzuse nici existența ei, nici triumful ei, la început parțial, nici mai ales rezultatele ei obligatorii, nimeni până în ultimul timp nu îndrăz-nise să creadă în statul fascist. Astăzi acest stat și ideea pe care o întrupează s'a impus. Admirațiile platonice se transformă în tendințe de imitare. Imitările se încununează cu succes. Europa se fascizează. A trebuit însă genială putere de concepție a lui Mussolini și energia lui neînduplecată să ducă experiența fascistă până la sfârșit, ca în fața realizărilor să înceteze și scepticismul și admirațiile contemplative. Ideea fascistă s'a născut din necesitatea de a opune o forță năvălirii revoluției sociale. Fiindcă dacă o izbândă o principiilor socialiste ar fi înfăptăit — nu ca în Rusia, un simplu dezastru — egalitarismul complet în toate statele, ea ar fi transformat omenirea întreagă într'o colectivitate numerică, a cărei indivizi riscuau să poarte la piept numărul, care indica un simplu animal biped. Egalitarismul extremist — care e o ficție, și o profanare — ar fi oprit revoluția și ar fi zădărnicit culturalizarea și mersul spre perfecție al omului și al omenirii. Rusia sovietică e în această privință un argument împotriva regimului sovieto-comunist. Ideea fascistă a scăpat omenirea de aceasta înjosire, și forțele ei creatoare de osânda morții. Omenirea din nou rămâne divină, cu aspirațiile sale către Dumnezeu, și datorită numai ideii fasciste.

În epoca de pacificare în care trăim, însăși pacificarea nu se poate concepe decât în limitele realităților fasciste. O pacificare mondială va fi până atunci imposibilă până când guvernele nu vor arunca dela națiune la națiune punțile fasciste. Altă explicație a infructuoșității păcii dela Locarno și dela Geneva nu găsim decât în lipsa legăturilor fasciste dintre state.

Viața intelectuală a Europei se reface moralmente, își caută un scop moral. Și știința nu se mai „face“ sub deviza „știință pentru știință“. Secolul al XIV-lea, care nu era atât de stupid cum l'a calificat Leon Daudet, dar care era extrem de ireligios și ateist, a fixat scopurile macabre ale științei, care s'au realizat în urgia războiului mondial. Scopul științei veacului XIX lea era războiul. În flacărele lui și în ororile lui dispăruse justificarea științei. Ori, o știință a cărei scop era distrugerea omenirii, e o unealtă a lui Anticrist, un sistem de a îndrăci omenirea, de a ucide pe Dumnezeu, de a se substitui Lui. Astăzi această rătăcire e abandonată. Sub influența creștinismului care nu a sancționat nici războiul, nici ororile lui, știința a devenit umană: are în vedere și există pentru a facilita evoluția *morală* a

omenirii. Prin acest scop, mărturisit în anii din urmă, de către reprezentanții cei mai autorizați ai cugetării universale, pentru prima oară știința se subordonează moralei. E suficient să constatăm protestul unanim al conștiinței popoarelor împotriva aplicării științei ce o fac unele guverne în înarmările lor savante.

Mai mult decât în anii trecuți, părăsim *moralismul* grandilocvent, dar atât de sterp, și revenim la morala creștină și la imoralitatea efectivă. Și asta, iarăși din necesități sufletești. Irelegiozitatea proclamată ca dogmă n'a putut decât să realizeze o imoralitate de fapt. Și dogma irelegiozității și imoralitatea de fapt au supărat până la revoltă conștiința omului.

Ni se ucidea senzația rostului vieții, frumusețea ei, necesitatea ei, și scopurile dobândite în chip religios. Intram într-o perioadă de ucigător pesimism, căutam o distracție dincolo de bine și de rău, și sentimentul degenerării morale ne ilumina ca pe niște draci. Chipul omului se transformă în rât. La starea aceasta ne adusese moralismul ireligios.

Acum ne întorcem la morala metafizică și la *eficiența morală*. Omului, în toate manifestările vieții sale, indiferent ce funcție socială reprezintă, i se cere un minimum de moralitate sancționată, nu pentru a fi obligat să încerce eroismul sfințeniei, ci pentru a-și căpăta și a purta justificat un chip de om, asemănător cu cel al lui Dumnezeu.

Morala creștină triumfă, și începând noul medievalism, în care ideea spirituală se acceptă dominantă — relațiunile între popoare, a claselor în sânul popoarelor, și a indivizilor în sânul claselor scapă de aprecierile filozofiei laice, subordonându-se judecății severe, dar constante, a criteriilor creștine. Filozofia devine din nou *ancilla religionis*, o servitoare a religiei și asta e una din marile cuceriri ale reacției postbelice.

Vorbim în acest scurt panoptic de tendințele spirituale ale contemporanității, nu de rezultatele definitive. În perfectibilitate nu există maximum. Ultima linie e perfecția, dar noi nu știm despre ea altceva decât că aparține lui Dumnezeu.

G. M. IVANOV

„Nu pot...”

Amintirei prietenului meu C. O.

Toată noaptea spitalul huişe... Necontenit erau aduşi soldaţi şi ofiţeri răniţi. Gangurile înalte ale liceului prefăcut în spital, răsunau puternic şi gol, împrăştiind în toată încăperea un vaer de desnădejde. La răstimpuri, uşi se deschideau, lăsând să se furişeze în camere răbufneli reci, ca nişte frânturi din viforul de afară, iar când se închideau, bufneau ca explozii îndepărtate...

— „Nu mai trântiţi uşile, vă rog...” gema lângă mine, prietenul rănit în burtă şi gata de moarte... Intorcea apoi chipul palid, ca de gălbinare, spre mine şi înflorat, îmi şoptea:

— „Aşa se auzea pe front... Tare mi-e silă şi groază... Roagă-i şi tu să nu mai trântescă uşile... Nu te supăra...” Dar nu trecea mult şi departe, la alt capăt al clădirii, se izbeau adânc alte uşi, clătînând aerul în bufnituri grele. Rănitul închidea ochii şi ofta: „vai, vai... ce mizerie!” Aceste sgomote erau învrăstăte, din când în când, de sbierătele aspre care veneau dinspre „rezerva morţii”. Aceasta rezervă a morţii era camera unde erau duşi cei în agonie. Când vreunul din noi începea „să facă urât”, era luat şi dus acolo. Priveam toţi spre corţegiul lui şi careva zicea vag:

— „Se duce, săracu’... Nu-l mai vedem de-acum...”

De două zile şi de două nopţi, rezerva era ocupată de agonia prelungită a ofiţerului B. de prin Piatra Neamfului, un om cât un stejar, rănit puţin la un picior, dar infectat din pricina ajutorului târziu. La început, plin de curaj şi chiar de veselie, prietenul nostru, ne surâdea din patul lui, istorisindu-ne felurite totămplări de pe front. Pe urmă într-o dimineaţă veni alarma: ochi tulburi, privind vag în odae, păreau că fug de-o gănganie mare ce s’ar fi ivit într’un colţ întunecos. Zise cu tremur în glas:

— „Nu e bine...” — şi trăgându-şi pătura până sub bărbie, începu să tremure din toate încheeturile. Când veni doctorul, îi spuse cu buzele albe:

— „Mi-e frig, — tare mi-e frig, domnule doctor...”

Noi știam mai de mult de răul ce clocea în trupul de stejar al ofițerului... Doctorul privea absent pe geam, mângâindu-l pe creștet. A doua zi, fu urcat pe masa de operație: la început, de la genunchi în jos, — o încercare... Când se întoarse în cameră fără picior și după ce trecu beța cloroformului, ofițerul izbucni într'un plâns sguduit:

— „Ce-ați făcut cu piciorul meu, nelegiuitorilor?... Ce-ați făcut?”

Curând însă, se liniștește... Dar noi știam din privirea doctorului că „nu e bine...” În fiecare dimineață, prietenul nostru se deștepta cu ochii albi ca de spaimă și ducându-și mâna la frunte, șuera vorbele: „parcă am creer de plumb... Să știți că mor...” și iar izbucnea într'un plâns spasmodic, sbierând:

— „Nu vreau să mor, — nu vreau să mor!...” Venea internul, îl asigura că nu va muri, iar el cădea cu capul pe perină, privind plafonul înalt al odăii și cercetându-și, la răstimpuri, degetele, pe care le mișca încet. Peste câteva zile, pe masa de operație îi fu scos întreg piciorul, de sus, din căușul șoldului, din adânc... Cu chipul palid, de moarte, fu adus pe brancardă. O spumă alb-gălbicioasă îi înflorește pe la colțul buzelor, iar ochii îi erau ca albușul turbure... Căzu într'o toropeală profundă. Cereea apă și dedea mereu cu mâna prin dreptul feței, de parcă ar fi voit să gonească în lături o vedenie supărătoare, ca o pânză de palujan, care se făcea mai deasă, cu cât o îndepărta mai mult... Și într'o noapte, începu agonia. Ridicată în șezut, cu bandajele rupte, din care se prelingea sânge amestecat cu puroi greu mirositor, sfâșiindu-și cămașa la piept, ofițerul începu să ragă, ca o fiară în pustie:

— „Nu vreau să mor, — nu vreau să mor!... Deoparte, — deoparte... Fugiți!... Fugiți!... Nu vreau să mor!...” Pieptul lui, ca de taur, svâcnea să se rupă, în tremurări profunde, ca și cum dedesupt ar fi clocotit o dihanie nemiloasă. Ofițerii deșteptați în creierul nopții, priveau spre el cu milă sau își acopereau capul cu pătura ca să nu mai vadă și să nu mai audă. Veniră apoi în zori milițienii și-l duseră spre „rezerva morții” sau cum li-se mai spune: „anticamera așșniciei”.

Și-acum, de două zile și de două nopți se auzeau, înfundat și aspru, răgetele trupului lui, care nu se voia dat morții, Prin fortuna sbierătelor, se auzea, ca tresăriri de fulger, protestarea: „nu vreau să mor, — nu vreau să mor...”

Stăteam cu sufletul nimicitor și mă gândeam la cel care se ducea în pustiul veșniciei, — când, în inserarea palidă de Decembrie ploios, se arătă lângă mine, ființa prietenului meu C. O. Ni întinsei încet mâna și-l întrebai:

— „Ce cauți pe aici?”

El, privi cu teamă în jur, răspunse încet ca pentru a nu supăra pe nimeni:

— „Treceam prin acest oraș și auzii că ești aici... Am venit să te vad” și zicând așa îl tremura bărbia nerasă. Prietenul acesta al meu, era un om de-o mare tărie morală. Il cunoșteam de mult și

adeseori avusesem prilejul să mă conving că viața lui nu fusese de cât o necontenită râvnă de a fi mai moral, mai bun, mai senin. Retras o îndelungă vreme ca slujbaș într'un orașel depărtat de pe marginea apelor mari — el trăia acolo o viață de filosof: bun îngăduitor cu cei din jur, îndrăgostit de oameni, de animale și de natură, necertat cu nimeni, iubitor nefățarnit al țării lui, iubit de toți... Iar dacă în clipe de răgaz, lua lăcaș și străbatea cu el întinderile lacurilor din jur, pe sub cupolele mici de trestie, el își spunea totdeauna: „Doamne — Doamne, cum pot fi oameni atât de răi, când e așa de frumoasă lumea aceasta? „Și își arăta cerul, apa, paserile albe, pădurile de pe grinduri, soarele...

Iar acum, încătărămat, strâns în uniformă, cu barba mare, plin de noroaie pe cismele burdohoase, stătea lângă patul meu, ținându-mi mâna într'a lui și privind cu teamă împrejur, că pentru a nu supăra pe nimeni...

— „Dar tu?“ îl întreabai mai mult cu ochii.

E, dăcu calm din cap, își duse mâna la frunte, își lăsă capul în plept, oftă și tăcu. Tăcui și eu. Dinspre „anticamera veșniciei“ veneau gemete grele. Prietenul privi speriat.

Se liniști:

— „E un ofițer care trage să moară...“

— „Da?“

— „Da...“ Mâna îi tremura în mâna mea. I-o strânsei mai tare și iar îl întreabai cu privirea.

El începe, șoptit:

— „Nu știu cum să-ți spun, ca să nu mă înțelegi rău... Sunt un nefericit, fără hotar... De o jumătate de an înnebunesc clipă cu clipă... Tu mă știi... Nu cunosc ce-i lașitatea... Când eram student, am încercat să mă sinucid numai că un camarad mi-a bănuț cinstea... Așa că eu nu mă tem de moarte... Mai repede viața mă spăimântă, mai ales acum... Așa că... Și prietenul se opri. Zisei:

— „Ce vrei să spui?...“

Dând din cap, urmă;

— „Nu pot, dragul meu, nu pot să primesc ideea războiului... Nefericirea vieții mele e aceasta... Din prima clipă a mobilizării, m'am prezentat colonelului și i-am spus limpede: „eu nu merg la război...“ S'a uitat la mine ciudat și răs, — dar eu i-am spus: „ucideti-mă cu propriul meu revolver, dar eu nu trag în alt om și nici nu duc pe alții să tragă ei... Am fost atunci tratat ca un caz curios... A fost vorba de Curtea marțială, de executare... Le-am spus: „cereți-mi să mă omor pentru țara mea, — o fac imediat, — dar nu-mi cereți să omor... Nu pot, — nu pot... În cele din urmă, fiindcă eram cunoscut și apreciat, m'au lăsat... Le-am spus că dacă vor, merg pe front fără comandă și fără obligație: merg așa ca să le dovedesc că nu mi-e frică... S'au uifăt ciudat la mine, — și m'au socotit, de sigur, nebun...“

Prietenul se opri din nou, cu gâtteleul strangulat de plâns. Dădu din cap și urmă trist:

— „...Și de-atunci iată: vagabondez. Am fost și pe Carpați și la

Dunăre, — iar acum mă duc cu retragerea... Am văzut desproape tragedia... Am plâns pe ruina omenească, peste tot locul... Dar nici acum nu pot să flu altfel... Ceva, ca un demon din mine mi-a încleștat ființa lăuntrică, în neputința aceasta aproape fioroasă... Merg, privesc, plâng, — dar nu înțeleg, nu înțeleg nimic... Și cine să mă creadă?... Cei mulți cred că mi-e frică... Hm..” și pretenul zâmbi trist. Apoi reluă :

— „Niciodată ca acum nu simt moartea mai aproape de mine, căci, de sigur, voi muri... Și totuși nu pot primi răsoiul, acum și de-a pururi..“

În cameră, înoptarea venea rece și ploioasă. Ușile imensei clădiri bufnău adânc, — ofițerul rănit de lângă mine se ruga moale „Spune-le, dragul meu, să nu mai trântescă ușile...“ Un râget sălbatic, urmat de un gemăt prelung, veni ră dispre „rezervă“ Tresărirăm ca în preajma morții. Undeva, moartea înăbușea un suflet. Pretenu se ridică în picioare, iar eu în șezut. Ascultarăm. Un strigăt ca de plâns, se mai auzi, părea un om gâtuit care se roagă pentru viață :

— „Nu vreau... Nu vreau să mor!..“

Pretenu își duse mâna la piept, își plecă fruntea și o lacrimă îi picură pe parchetul camerei.

Zise încet :

— „Moare, săracu,....“

— „Da: moare...“

Un fășăit ca de hârtie frecată se auzi undeva. O ușă se trânti spre disperarea ofițerului de alături, — o soră de caritate se prelinse spre „rezervă, — pe urmă : tăcere...

Ca să vorbesc ceva, întrebai pe prieten :

— „Și-acum ce te faci?..“

El, așezându-se pe scaun, zise simplu :

— „ Mă duc cu retragerea.. Sunt la un corp de rezerviști bolnavi și neputincioși... Ingrijesc acolo de ei...“

Tăcurăm din nou. Nu se mai auzea nici un strigăt și nici un oftat. Sora de caritate se strecură spre noi, cu chipul senin și cu privirea nepăsătoare...

Prietenul îmi luă mâna și-mi zise :

— „Te las cu bine...“

Ostenit și plin de gânduri neînțelese, îi strânsei mâna, spunându-i și eu :

— „Mergi cu bine...“

Pe când prietenul se retrăgea, — duhovnicul spitalului — un preot mărunț, cu bărbia neagră, și oarecum vesel — trecu spre „rezervă“, purtând sub braț gentița cu „cele necesare“ pentru ultima împărtășanie.

Curând, în rezervă, se zărea prin ușa lăsată întredeschisă, licărirea roșietică a unei lumânări subțiri de ceară, lipită de marginea unui pahar, în care mai era o rămășiță de limonadă gălbue...

După vreo jumătate de an, vara, prin fundurile Moldovei, la o

răscruce de drum, întâlnii, fără să mă gândesc pe un alt prieten, cu care începui să vorbesc despre camaradul C. O. Prietenul ăsta'alt, surprins, ridică privirea spre mine:

— „Ce? Nu știi?”

— „Nu...” Dar tot în clipa aceea, simții în jurul mea fălfăindu-și moartea faldurii negrei sale mantii...

— „A murit?” întrebai grabnic...

Prietenului rosti:

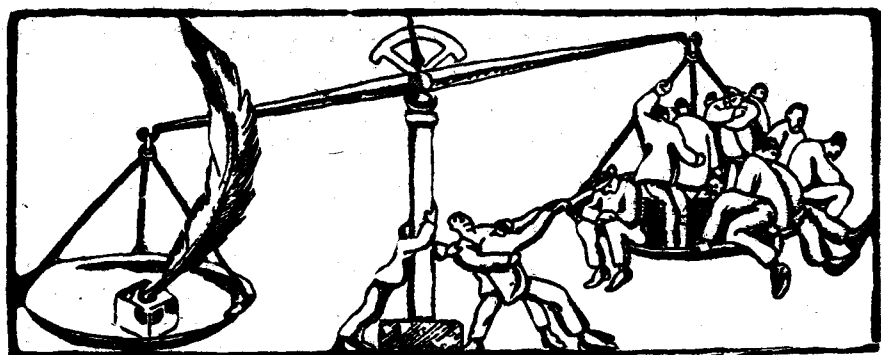
— „Să vezi: acum câteva luni, în gara N., unde ajunsese cu rezerviștii lui bolnavi, nemai putând suferi calvarul lui și-al celorlaltii, s'a sinucis...”

— „Da?”

— „Da, — dar să vezi: simplu... Abătându-se din drum, s'a răzimat de-un copac din dosul gării, — a scos revolverul ca pentru a-l șterge și, acolo, față cu soldații lui, fără să zică o vorbă, și-a tras un glonte în cap, privind cu ochi clari, zarea înourată din față... Nimic din toată înfățișarea lui nu arăta spaimă sau părere de rău... S'a prăbușit la piciorul copacului, încet, fără gemat, fără sbatere...”

Privii atunci și eu zările prin păinjeniișul genelor, și stăpânindu-mi, emoția, tăcui... Mi se păru că aud lângă mine, șoapta șuerată a prietenului dus și el în veșnicie: „nu pot, dragul meu, — nu pot...”

AL LASCAROV MOLDOVANU

Un fanatic: C. Stere

Din articolele dlui C. Bogdan-Duică, publicate într'un ziar din capitală, aflăm că d. C. Stere *este fanatic și este individualist.*

Multiplele și variatele amănunte din viața internă a partidului țărănist român — unde d. C. Stere ocupă postul de leader ideologic, servesc să explice mai mult criza partidului decât cauzele sufletești ale fanatismului politic și ale individualismului dlui C. Stere. E adevărat că partidul țărănist trece în ultimul timp printr'o febră datorită prezenței acolo a dlui Stere, o febră care se aseamănă ca aceea a organismului când undeva la periferie a pătruns o așchie provocând o infecție.

Nimeni până acum nu pune cu atâta îndrăzneală și competență problema structurii sufletești a dlui C. Stere ca d. Bogdan-Duică pentru a-i explica și fanatismul și tendințele spre individualism. Dar, cum spun, amănunte din viața partidului, pe care le scoate la iveală d. Bogdan-Duică l-au făcut să pună problema fanatismului dlui C. Stere, fără a se lansa în explicații analitice.

Domnul C. Stere este un fanatic. Interesează să se știe că fanatismul dlui C. Stere, despre care d. Bogdan-Duică credea odată că „va fi bun la ceva”, s'a arătat a fi un mare rău, împotriva căruia se simte dator să lupte de data aceasta cu alte arme, decât s'au luptat alții, însăși d. Bogdan-Duică, leader și domnăsa al partidului țărănist.

Domnul C. Stere este fanatic pentru că privește *fix* o realitate în continuă schimbare, în necurmută evoluție naturală. Fanaticul C. Stere privește prin prisma unei doctrine politicosociale realitatea românească,

o realitate care se poate judeca din multe puncte de vedere, — și numai din punctul de vedere al fixității doctrinei al domnului C. Stere, nu. Dar mai întâiu, ceva despre fanatismul politic.

Poporul român nu este un popor fanatic, fără să fie ușuratic. Latinitatea lui îi conduce spiritul către situațiile clare, precise, îl luminează în deajuns pentru a prinde ceea ce este rațional, ce se impune prin însăși natura lucrurilor, își făurește categoriile cele mai limpezi — ca să întrebuițez un termen Kantian — ca făcând din lumea înconjurătoare un obiect de percepție să nu intre în contradicție și deci în tragedie cu ea. Din această capacitate a spiritului român de a evolua întotdeauna pe sinteze, îndepărtând în chip fericit coliziunile sfâșietoare, sdrucicând în chip mareț amănuntele, s'a dezvoltat *bunul* lui *simț*, care l'a ferit de beznele intelectuale, de prăpăstiile sufletești, de exagerările primejdioase în viața națională și individuală, un bun simț care face din el un popor clasic. De aceea și poporul român — este un popor fericit. *Istoria poporului român este istoria fericirii sale*. Nu a fericirii, pe care o oferă situațiile avantajoase externe, ci fericirea ce o dă limpiditatea intelectuală și sufletească. Toate imensele lui suferinți din trecut nu i-au turburat calmul, nu i-au întunecat mintea. Năvăliri, presiuni, ocupațiuni străine au izbit în periferia sensibilității sale, nu i-au atins însă și nu i-au pervertit centrul sufetesc. În adversitățile inevitabile prin care a trecut el — după cum inevitabil trece orice popor — românul cânta învățăminte și găsea o îmbogățire sufletească. În deosebire de alte popoare, suferința n'a meschinizat pe poporul român. De aici și largheța lui, boeria lui sufletească, trecerea repede peste mărunțișurile vieții, urmărind foarte conștient totuși și foarte dârz un ideal cu multe ipostaze făurit din forța și optimismul lui sufletesc. Poporul român nu s'a putut fanatiza, fiindcă a fost întotdeauna moralmente sănătos, și sănătatea lui morală i-a asigurat tenacitatea voinței și scopurile ei clare. Fanatismul e îndârjirea maladivă, care nu a putut germina și nu s'a putut dezvolta în organismul sănătos al poporului român, exuberând de energii cristaline.

Nici elementele slave, care intră ca elemente componente, și în proporție redusă, în formația sufletească a poporului român, n'au putut covârși limpiditatea latinității lui, n'au putut-o întuneca, nu i-au putut stârneți senzația de olimpică fericire, nu i-au turmentat starea de boierie senină. Elementele slave care când precumpănesc pe celelalte elemente din care se formează laolaltă sufletul unui popor — provoacă chinul sufletesc, biciuirea de sine, zvârcolirea internă, plutirea peste prăpăstii, pierderea sentimentului de realitate — atâtea man festări ale îndrăcirii. Elementele slave din sufletul poporului român i-au creat capacitatea de a *simți mistic*, dar iarăși în proporții reduse, fiindcă misticismul român n'a trecut peste limitele contemplării poetice. N'ați observat că poporul român n'are încă tragedie?

Nu, apele sufletești ale poporului român n'au fost încă turburate. Idealul național, înfăptuit deunăzi, a început să strălucească acum ca un soare real, dar acest ideal n'a eșit din neantul hazardelor politice,

fiindcă în tot procesul istoric al românismului el a fost centrul luminos al sufletului, lumina istorică, izvorul de fericire seculară.

* * *

Evident, apolinismul sufletesc al românului nu îngăduie *îndrăcirea*, sau ca să se întrebuițeze cuvântul odată spus, fanatismul. Nici în religie, nici în filozofie, nici în artă, nici în *simțirea politică*. În acest mediu de simțire clară și de intelectualitate precisă — condusă în viața cotidiană de prezența bunului simț — să te dezvălui ca fanatic, înseamnă să dovedești originile străine ale spiritului tău, sau dacă ești român „dovedit”, gradul în care te-a covârșit un spirit străin. Influențele în cazul acesta sunt dezastruoase, fiindcă au ajuns să pervertească întreaga compoziție sufletească. Am avut fanatici — și-i mai avem și astăzi — așa numiții franțuziti, mai înainte „latiniștii” din Ardeal, dar fanatismul acesta nu turbura adânc, fiindcă un moment istoric impunea exaltarea latinității române, până a o înfățișa ca direct desprinsă, în veacul al XVIII-lea și al XIX-lea din latinitatea romanilor ai veacurilor de înainte și după Hristos până la al V-lea. Explicarea acestui fanatism e făcută de mult. Dar cât a evoluat simțirea politică românească din timpul fanatismului latinist, până astăzi! Fanatismul atunci era o necesitate a acestei simțiri, astăzi dintr-o dată ar fi — s'ar califica de maladie. Și acum să venim la fanatismul domnului Stere. Nimeni nu tăgăduiește originea lui românească. D. C. Stere este un român. De unde atunci fanatismul lui? Din faptul că un spirit străin a covârșit spiritul lui românesc. *Nu l'a făcut mai puțin românesc, nu l'a desromânizat, ci l'a „provocat” posibilități de a vedea, de a simți, de a acționa, în realitatea românească altfel decât cum vede, cum simte și cum acționează românul în general.*

Această stare deosebită a dlui C. Stere, care nu se încadrează în uniformitatea sensibilă și a cugetării politice filozofice și sociale românești, îl ține la o parte, îl singularizează, deși *voința* lui politică îl ține în centrul vieții politice actuale. Și *aici*, în centrul acesta, d. Stere vede altfel, acționează altfel — cu îndârjirea ce i-o dă sentimentul infailibilității sale intelectuale, deși „infailibilitatea” i-a creat atâtea iluzii și atâtea greșeli. Iluziile și greșelile dlui Stere provin din această *altfel* al domniei sale, din lăuntru spiritului său, covârșit de spiritul străin al culturii rusești.

Ce bine s'ar fi încadrat d. C. Stere în realitatea rusească. Acolo n'ar fi fost nici „trădător”, nici „fanatic”, nici „îndrăcit”, nici „ciudat”, nici „îndârjit” etc. etc, ci fiind și una și alta, și toate laolaltă, ar fi fost omul, rusul, cel mai normal posibil.

D. C. Stere este țărăniștii. Dar ce deosebire între țărăniștii *sterist* și țărăniștii celorlalți țărăniști, al domnilor Lupu, Mihalache, Magearu, țărăniștii, care ori cum ar fi e totuși românesc. Țărăniștii românesc al acestora are în vedere (să zicem așa) țărăniștii române. Țărăniștii dlui Stere cuprinde o abstracție, o doctrină despre țărăniștii în general. Țărăniștii românesc purcede dintr-o realitate dată, profund

deosebită de realități de altă natură, țărănismul sterist e fantomatic. Țărănismul românesc desfășoară în politica reală românească tendințe ce se degajează logic și organic din țărănimea românească, o are în vedere numai pe ea, țărănismul sterist coboară în realitatea românească o concepție doctrinară și generală. Țărănismul românesc e pragmatic, e expirimentalist, țărănismul sterist e concepțional, e aprioric. Țărănismul sterist în realitatea românească e ceea ce a fost — căci n'a rămas nici pomină din el — „marxismul“ lui Lenin în realitatea rusească. Și după cum împotriva „marxismului“ leninist s'a revoltat cel dintâi proletariatul rus, tot astfel s'ar fi revoltat țărănul român împotriva țărănismului sterist, dacă soarta ar fi hotărât să pedepsească țărănimea română cu această experiență. (Nu uit să spun că și țărănismul Domnilor Lupu, Mihalache, și a celorlalți țărăniști români, e un termen convențional, de clasificare politică, fiindcă țărănismul acestora, ca doctrină, ca tendință politico-socială e după cum se știe, o preferință personală a lor, un mijloc de a exista politicește mai evidențiat, și nu o reprezentanță totală și autentică a țărănimii române). În rezumat — țărănismul sterist e *alt ceva* decât țărănismul românesc fiindcă și spiritul domnului Stere nu este românesc. De aici ciocnirea între aceste două țărănisme în sânul unuia și acelulași partid. Eșirea domnului Bogdan-Duică a cam întârziat, deși era inevitabilă. Sensul ei e în denunțarea spiritului sterist, care aduce concepția unui țără-
ulism abstract, străin, deci antiromânesc.

.....

D. C. Stere a transportat în evoluția socială și politică românească *poporanismul* lui P. Lavrov, doctrinarul țărănismului rusesc. Cine va compara ceea ce a scris și a vorbit d. Stere în „Scrisorile istorice“ ale lui P. Lavrov, va găsi nu numai o înrudire accidentală de doctrină, ci direct o continuitate. D. Stere apare un discipol al lui Lavrov. Poporanismul rus s'a formulat din discuțiile intelectualității ruse între 1830 și 1850. Ideile abstracte ale filozofiei, (mai ales idealismul hegelian) și ale metafiziciei (lui Schopenhauer) încep să fie părăsite. Cugetarea coboară spre pământ. Se pun problemele de sociologie, de istorie, de economie politică. Mai târziu, după 1850, tendința de a vedea realitatea provoacă lupta între cei ce observaseră țărănimea și cei ce observaseră proletariatul. În discuții pasionate se formează marxismul rusesc și *narodnicestvo* poporanismul rusesc. E foarte interesantă această luptă de *idei* care a durat până la 1917, când bolșevismul a suprimat prin forță ori ce schimb de idei. Dar și marxistii și poporanii erau revoluționari. Poporanii începuseră falmoasa „umblare prin popor“. Credeau cu fanatism că poporul îl va urma. Poporul n'a urmat pe nimeni. Pe la 1880 poporanismul rus, e continuat de partidul socialiștilor-revoluționari, care acceptă terorismul ca un mijloc de acțiune, și care operează cu „echipe volante“, atacând și asasinând pe marii duci, pe gubernatorii. Până în 1905, partidul socialiștilor-revoluționari era unitar.

După această dată, din revoluție, partidul a eșit divizat în 3 curente. Primul, al extrimiștilor, declara că „legile evoluției capitaliste nu sunt aplicabile în Rusia”, lansă teoria maximalistă după care „în Rusia imediat se va putea realiza programul partidului”. Al doilea, al moderaților, reprezenta tendințe travailiste. Centrul, al treilea curent, păstra doctrina pură. Programul lui e „un amestec eclectic de feudalism comunal” pe jumătate bakuninist, cu centralism etatist. Propaga credința în „mirul” rural. Evident că și doctrina socialistilor revoluționari, filtrată printr’o metodologie socialistă, a evoluat. Ea formează însă conținutul țărănismului rusesc.

Cugetarea d-lui C. Stere își are origina sa în aceasta ideologie a țărănismului rusesc.

Dar d. Duică numește pe dl Stere și individualist. Intr’adevăr domnul Stere pare a-și fi pus în gând să se realizeze, ca individualist după concepția lui Lavrov asupra personalității istorice. (Există mare deosebire între individualitate și personalitate. D. Stere poate fi și una și alta). Astfel, Lavrov în „Scrisorile sale istorice”. Spune: „Cum se făcea istoria? Cine o împingea înainte? personalitățile izolate. Oameni energici, fanatici, riscând totul și gata să sacrifice totul. Aceștia sunt necesari. Sunt necesari martirii, ale căror calități reale, merite efective vor fi mult înfrumusețate de legendă. Li se va atribui vigoarea pe care nu au avut-o. Vor pune în gura lor cea mai frumoasă cugetare, cea mai frumoasă expresie de sentiment, care va fi elaborată de discipolii lor. Ei vor deveni pentru mulțime un ideal inaccesibil, irealizabil. Dar legenda lor va inspira a mii de oameni forța necesară pentru luptă. Numărul acelor care pier nu importă. Legenda îl va multiplica până la extrem... Înreg: progresul social depinde de acțiunea personalităților izolate”.

Iată din ce școală a eșit și ce școală reprezintă dl Stere în politica socială a României actuale. Nu încearcă dl Stere să facă istorie? Nu o împinge înainte spre irealitatea unei viziuni subiective? Nu este cei mai izolat om în România? Nu este energic? Nu este fanatic? Nu riscă totul? Nu se simte necesar? Nu e împovărat de sentimentul martirajului pentru un adevăr, care e numai adevărul lui *personal*? Nu se vede intrat în legendă? Nu sunt atâția „discipoli” — și chiar oameni indiferenți, care îi exagerează calitățile reale? Nu sunt atâția cari cred că meritele lui efective nu sunt în deajuns de cunoscute și recunoscute de toată suflarea românească? Nu crede dl Stere în „vigoarea cugetării sale”? Nu rostește gura lui cele mai frumoase cuvinte? Nu exprimă dl Stere sentimentul de fericire la care aspiră țărâניה română (română, aici e întâmplător, pentru dl Stere are valoare țărâניה în general)? Nu crede dl Stere că a devenit de mult un ideal inecesibil, irealizabil — în realitatea românească, care „gema” sub jugul bunuui simț?

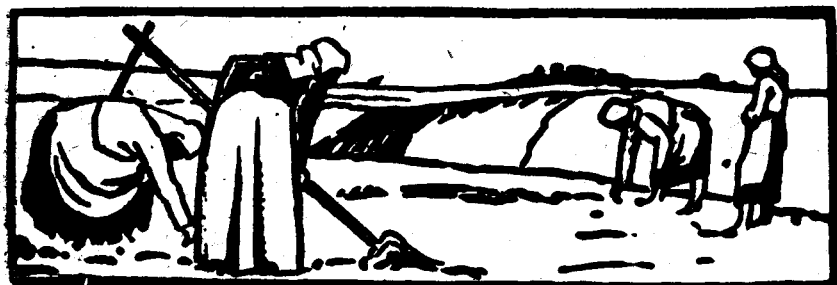
Cum ar putea să renunțe d. Stere, într’un moment de autocritică, sau eliberat de fanatismul său la prerogativele morale ale personalității legendare? Cum *poate*, psihologicește, d. Stere să renunțe de a fi un ideal? Ar fi însemnat să între în rândul simplilor muritori —

deși lideri — ca Lupu, Mihalace, Bogdan-Duică, despre cari nimeni nu poate să spună dacă istoria politicei românești îi va remarcă atât cât au vrut sau cât au meritat.

D. Stere s'a condamnat să fie „personalitatea” lui Lavrov în realitatea românească, căreia i se opune, care nu-l vrea, care-l elimină ca pe un corp străin, fiindcă într'adevăr spiritul sterit e elementul străin, pătruns, nu importă cum, în felul de a vedea, de a simți, de acționa al românului în general. Aceste explicații sunt în stare cred să întărească — din alt punct de vedere — afirmația dlui Bogdan-Duică despre cel dintâiu fanatic român: d. C. Stere.

I. AMILCAR

Săptămâna literară

Dicționarul limbii române

— Un mic istoric și câteva constatări de actualitate —

Nu e mult de atunci. Către sfârșitul lui Martie sau pe la începutul lui Aprilie, ni-se pare, dl Em. Bucuța publica în „Idea Europeană” și mai apoi în „Gândirea” un călduros apel pentru salvarea dicționarului limbii române, pe care Academia Română, sărăcită de reformele sociale de după războiu, nu-l mai putea edita. Munca atâtor oameni cu tragere de inimă față de cel mai scump tezaur al neamului nostru — limba — amenința să rămână închisă sub obrocul neputinței noastre momentane, peste care se așezase în strat gros apaca indiferență a intelectualității românești. Dl Bucuța și-a luat sarcina, destul de grea, de a renvia puțină viață în jurul acestei opere și de a stârni interesul aducător de sprjin material, fără de care niciun gând bun nu poate ființa.

„Dicționarul limbii române” se pare a fi încă o tragedie, care se joacă pe scena istoriei noastre culturale. Grăbiți, foarte grăbiți chiar, să ne nivelăm culturalicește cu celelalte neamuri ale pământului, deținătoare ale prestigiului cultural, n'am pregetat să ne aventurăm în cele mai hazardate domenii culturale — și, trebuie să o recunoaștem, că de cele mai multe ori inteligența noastră înăscut ni-a ajutat să facem „bună figură”, acolo unde n'am înregistrat reale succese. Dar din această goană dincolo de hotarele noastre, multe lucruri deacasă au rămas uitate. Lăcomia noastră tinerească cerea alimentul cultural pregătit deagata; în ceea ce aveam noi aici la îndămână se cerea oarecare răbdare să-l descoperi și să ți-l prepari. Astfel am trecut indiferenți și peste buna inițiativă dela 1884 a Regelui Carol, care, judecând problema cu spiritul Lui de european luminat, crezuse că va

putea să ne înzestreze, fiind El în viață, cu marele dicționar al limbii române, editat de Academie.

Indemnând și cu vorba și cu fapta, Regele Carol a determinat Academia chiar în acel an să porceadă la întocmirea dicționarului. Hajdeu a primit această însărcinare; dar cu spiritul lui colosal conceput acel „Magnum Etymologicum Romaniae“, în 13 ani de muncă n'a putut da decât 3 volume, cuprinzând literele A și B. Dacă Hajdeu ar fi trăi încă cinci vieți, opera ar fi ieșit în adevăr grandioasă.

La 1897 sarcina alcătuirii dicționarului a fost trecută dlui Al. Philippide, profesor de filologie la Universitatea din Iași. În colaborare cu S. Fl. Marian și I. Urban Iarnik, d. Philippide a lucrat timp de 2 ani la adunarea materialului. Planul lucrării era însă tot așa de vast ca și al lui Hajdeu și astfel lucrurile s'au târăganat până în 1906, când comisia dicționarului instituită de Academie (I. Kalinderu, T. Maiorescu, N. Quintescu, D. Sturza și Gr. Tocilescu) făcând seamă de refuzul dlui Philippide de a simplifica planul, a încredințat lucrarea dlui Sextil Pușcariu, care își luase asociat pe dl I. A. Rădulescu-Pagoneanu.

Dl Sextil Pușcariu are meritul de a nu se fi lăsat tentat de lucrările similare străine, sporite prin contribuția atâtor generații de cercetători filologici, ci, menținându-se în limita posibilităților noastre actuale, s'a pus pe lucru. În 1907, și nu în 1910 cum s'a spus de curând, a apărut prima fascicolă, cuprinzând litera A până la Afu inclusiv, iar în cei 6 ani până la 1914, când tipărirea dicționarului a încetat, s'au tipărit încă 14 fascicule.

Tipărirea a încetat. Academiă își secătuisese mijloacele editând o lucrare, care nu se căuta. Fasciculele puse în vânzare cu 3 lei bucata au fost înmagazinate mai târziu în beciurile înaltului institut de cultură națională, ca o mărturie, a vremilor. A venit apoi războiul cu toate urmările lui. Chestiunea s'ar fi putut crede înmormântată pentru totdeauna, dacă, harnici, redactorii dicționarului n'ar fi continuat munca lor de tăcute albine culturale, adunând materialul în continuare, și dacă acum nu s'ar fi gândit dl Bucuța că acest material este un bun colectiv și deci din contribuția colectivă trebuie să vadă lumina apariției.

Vom reuși să ducem la bun sfârșit această operă, care este și un certificat de valabilitate pentru cultura românească? Să nădăjduim. Din prima dare de seamă pe care o publică „Prietenii Dicționarului“ aflăm că s'a încasat și s'a depus la Bancă în contul Academiei suma de aproape 600 000 lei, până la 8 Iunie. E un succes pentru indiferența noastră cronică. Să găsești în țara românească 480 de subscriitori la o lucrare de cultură este mult, când alegerile ni-au absorbit aproape toate energiile timp de două luni și când „spiritul practic“ al vremii înghite restul preocupărilor noastre.

Dar bucuria noastră, celor de dincoace de Carpați, față de acest rar eveniment public a fost îndestul piedepsită. Din cele 480 de subscrieri, Ardealul și Banatul la un loc nu au dat decât 39 însemnări de bine. În adevăr, din tabela de subscriitori, pe care foarte bine face

„că o publică nominativ aceeași dare de seamă a „Prietenilor Dicționarului“, aflăm că au subscris din aceste binecuvântate ținuturi :

- 24 școli (licee, seminarii, școli normale, comerciale și civile.
- 2 episcopii ortodoxe (a Clujului și a Oradiei)
- 1 primărie (a Timișoarei)
- 3 camere de comerț (din 6)
- 2 instituții de bancă (sucursale ale unei bănci „regățene“)
- 1 revistă (Societate de Mâine)
- 6 persoane particulare.

Fără menajamente, e rușine ! Din Ardealul acesta, în care românii continuă să vorbiască și să scrie o limbă oribilă, în cele mai multe cazuri, dar se formulează pe toate drumurile cele mai desmățate pretenții, numai atâtea preocupări pentru o operă de cultură serioasă ca cea a dicționarului limbii române, ea însăși prin derâdere munca luminată și stăruitoare a unui ardelean ? În lista care se publică, unde sînt facultățile Universității din Cluj ; unde sînt mitropoliile și episcopii, trezorerii ale culturii românești în trecutele vremi ? unde este Blaiful moștenitor deagata a unor reputele preocupări lingvistice ? unde sînt „cazurile intelectuale“ răspândite cu atîta dărnicie pe toate plaiurile ? unde sînt avocații, crema intelectualității românești, cari continuă a-și ține „agende“ într'o limbă barbară ? unde sînt inginerii ? unde sînt toți ceilalți „intelectuali“, cari privesc disprețuitori în jurul lor și nu recunosc decît autoritatea titlului de doctor decernat la Cluj, la Budapesta sau la Graz ? Unde sînt ?

Trei profesori săraci, de „dubioasă“ proveniență „regățeană“, un director de întreprindere industrială ungar și altul „regățean“ și un profesor universitar „regățean“ și el, iată tot ce a putut stărni interesul chemării inimoase a dlui Em. Bucuța în această mare de intelectuali „cu calificare“ care este Ardealul și Banatul. Și lucrul, oricât de dureros ar fi, este explicabil. Când politica a pus stăpînire pe totul dincoace de Carpați și când tineretul, în loc să fie lăsat la învățătură, dacă vechile cadre au renunțat la orice preocupări abstracte, este arăt de înseși conducătorii lui în „chemări“, de înjositoare destrăbălare morală, cine să se mai gîndiască la nevoia unui dicționar ? Pentru a injura săptămînal în imunde pamflete de fals avînd tineresc nu-ți trebuie dicționar de mii de cuvinte, cu savante explicații filologice ; puțină inconștiență și multă necuviință ajunge, cu ceea ce ai învățat deacasă despre rostul cuvintelor în trază.

Să nădărdum însă ! În Ardealul acesta în care nevoia de a face zid în jurul limbii strămoșești, actualitatea vorbăreafă a micilor coterii politice se va da singură la oparte, ca orice lucru netrebnic, și vor veni desigur alte vremi. Numai să nu fie prea tîrziu. În ultimii ani ai vieții lui sbuciumate, pe cînd cu Cezar Petrescu născusem aici „Gîndirea“, și l-o dusesem la București, Slavici ni-a spus : „Foarte bine faceți scoțînd această revistă. Nu știu dacă voi veți reuși. Dar oricari veți fi acolo mai departe purtători de cuvînt românesc, să știți că un mare pericol ne paște, amestecul limbii. Cît am fost asupriți

am rezistat din încăpăținare; acum vom cădea din înfumurarea libertăților câștigate, uitându-ne de vechile și bunele obiceiuri culturale din trecut. Inceputurile le văd în prea multa politica pe care o fac ardelenii, în căsătoriile mixte, pe cari altădată rar le făceam, și în năvala maghiarismelor în scris. Oricare veți fi, să fiți treji mereu. Astfel ni-am câștigat libertatea și ni-am pierdut puritatea limbii, ceea ce înseamnă o a doua robie“.

A fost profet bătrânul? După toate aparențele, până acum, da!

D. I. CUCU

Românii ardeleni în Franța

II.

— „Boșii“ din Ardeal în țara lui Poincaré. —

În acea groaznică zi de toamnă, când francezii ne-au rășbit și am căzut în captivitate, eu credeam că după a'âția ani de robie pe toate fronturile, am devenit în sfârșit, liber.

Sunt în Franța — jubilam eu — în țara lui Anatole France, Rodin și Romain Rolland, în țara unei națiuni surori și înțelegătoare: suferințele mele au încetat!

Pe vremea aceea nu vorbeam de loc franțuzește și încă în primele zile ale captivității muream de necaz că nu pot intra în vorbă cu soldații francezi sub a căror pază înaintam — formând o imensă coloană de marș — spre *Troyon*. Aici însă am avut prilejul de a mă convinge, că, de-ocamdată, suntem, pur și simplu: ...boși. Ni s'a confiscat o mare parte din vesminte, probabil ca să ni se ușureze sarcina, apoi după o noapte petrecută pe niște mormane de gunoale, furăm porniți din nou la drum, l'hniiți de foame și cu gura arsă de sete.

Când ne apropiam de vre-un sat, soldații cari ne întovărășiau, porneau cu bicicletele înainte, spre a aviza populația de sosirea unui nou transport de ...boși... Brava populație. — bărbați, copii, femei — bucuroasă că i se dă din nou prilejul unei mărețe manifestații ...patriotice, ne aștepta gata să ne ia în primire.

După bombardamentele artileriei depe front, eram acum expuși la un bombardament de ...ouă clocite, pietre și mere putrede, pregătite de cu vreme pentru a primi pe „boși,“ așa cum se cuvine...

Doamne! Cui să mă fi plâns, în ce limbă să fi vorbit, spre a convinge pe cei ne maltratau că noi nu suntem „boși,“ noi n'am ucis copiii și n'am necinstit fetele francezilor? S'buciumul nostru era însă zădarnic: eram doar îmbrăcați în uniforma dușmanilor Franței și trebuia să-i suportăm toate consecințele l...

Iar bombardamentul, continua.. Unii nu s'au sfiit să ne lovească

și să ne scuipe în față. Soldații francezi cari ne duceau între baionete, nu ne-au luat în apărare. Ce era de făcut? Am răbdat, am tăcut, așa cum obișnuiau să rabde și să tacă ascendenții noștri iobagi... Nici unul n'am crăcnit. Înțelegeam situația și știam că nu avem posibilitatea de a reacționa...

Drumul spre Ligny era lung și istovitor. Răgaz pentru odihnă nu ni se dăduse; nici mâncare nici băutură. În schimb, la răscruci se iveau soldați din colonii, grozav de hidoși și cu dinții albi și puternici cari — veseli că se pot distra — ne făceau semnul strângălării și al tăierii beregatei. Iar când soldații noștri păreau intimidată de asemenea priveliști. Ii Africei — veseli de acest succes — izbucneau într'un râs nebunesc, copilăros și grotesc.

Morți de oboseală și, în minus de cei mai puțin rezistenți, rămași în șanțuri și răpuși de oboseală și foame, am ajuns la *Ligny*, unde am fost preluați de americani.

Aceștia — alți oameni, alte temperamente, altă lume — păreau mai puțin porniți contra bieților „boși” ardeleni... Lipsiți de patimă, calmi și aproape indiferenți, americanii, aveau față de prizonieri un tratament incomparabil mai bun, decât francezii.

Deși ploaia cu găleată, am fost în noți vreo 3—4 zile sub ceriul liber, pradă reumatismelor și boalelor de tot felul. Cu toate acestea eram, relativ, veseli: ni se dăduse de mâncare, conserve, șocolată și pâine.

Belșugul american fu însă fatal pentru trei soldați din compania mea. În urma necumpătului animalic, trei inși au murit până a doua zi dimineața.

Au fost îngropați, firește, fără prea multă ceremonie, iar noi, a doua zi, am pornit din nou la drum, cu o escortă franceză.

* * *

St. Dizier. Aici furăm luați în primire de un strașnic căpitan francez, care, crezându-ne probabil... nedisciplinați, s'blera îngrozitor, spre a ne înfricoșa. Nu înțelegeam limba franceză, după cum nici el nu vorbea nemțește. Il lăsarăm deci să strige și să ne injure. Dece să-i fi stricat plăcerea bietului militar?

Tot dânsul dote ordin să ni se ia toate albiturile în afară de una de schimb. Ni s'au confiscat apoi ciasornicele, ștergarele, ciorapii, aparatele fotografice, cărțile și alte obiecte... subversive. Ne cam întrebam noi, pentru ce sunt cămășile, ciasornicele și ciorapii ce ni s'au confiscat periculoase siguranței statului francez, pe urmă însă tot noi eram cei cari ne calmam, convingându-ne, că deslegarea unei asemenea grave probleme nu cade în competența unor boși... orientali, ca noi.

* * *

Și aici, cred de cuviință să intercalez, că, în timpul crudelor și nedreptelor încercări de la începutul șederii noastre în Franța, n'am simțit niciodată vre-o pornire de ură față de poporul francez.

Știam că tratamentul ce ni s'a aplicat la început, este adresat nu nouă, ci adevăraților dușmani ai Franței, criminalilor cari și-au mânjit mâinile cu sânge de copii și femei nevinovate și fără apărare. Durerile populației erau prea vii și ranele prea sângărânde, ca să nu fi înțeles excesele.

În definitiv, cine era de vină că nu știam franțuzește și nu puteam explica sentimentele noastre? De altfel — vai! — trebuie să recunosc că aceste „sentimente“ la cei mai mulți dintre noi erau încă destul de nelămurite. Mulți ofițeri români, influențați de speranțele orgolioase ale ofițerilor prusaci, erau ferm convinși că *victoria finală* va fi a Germaniei și considerau necredința față de puterile centrale ca un pas riscat și aventuros.

Mai aveam încă și alte defecte cari, în afară de necunoașterea limbii franceze, ne agravau situația și ne îndepărtau simpatia ofițerilor francezi.

Unul dintre cele mai grave inconveniente era felul nostru... prusac de a ne prezenta în societate. Între altele și, conform prescripțiilor de la Berlin și Budapesta, ofițerii români își dădeau toate silințele ca să pară cât mai... maiestosi și gravi.

Firește, bastoanele ce le înghițeam pentru a părea mai țepeni decât ne-a lăsat firea, nu ne-au folosit la nimic. Mentalității latine i se păreau toate aceste sforțări caraghioase și autentic barbare.

Mulțumesc lui Dumnezeu că am prins de cu timp zimbetele ironice ale francezilor și de vreme ce mulți frați de suferință injurau, eu recunoșteam că averslunea francezilor este într'o măsură oarecare, explicabilă.

Timp cât am stat în Franța, m'am silit să mă desbăr de felul de purtare prusac-maghiar. Spre folosul meu. Căci, întors acasă după un an de ședere în Franța, m'am simțit din prima zi înfrățit cu intelectualii din vechiul regat, „unificarea“ s'a făcut la mine aproape la minut și regionalist în sens „minoritar“, ca mulți dintre ardelenii noștri, n'am fost niciodată. Aceasta o datoresc aproape exclusiv Franței care mi-a atenuat proeminențele educației și influenței germano-maghiare și m'a trimis țării românești cu sufletul schimbat și cu înțelegere *binevoitoare* față de gravele lipsuri ale patriei întregite,

(Urmează.)

CORNELIU I. CODARCEA

INSEMNĂRI

Doă comemorări; Coșbuc și Eminescu. — La intervale scurte, două comemorări. O mână de admiratori aici, o mână de admiratori dincolo, și câțiva curioși deoparte și de alta, au serbătorit memoria celor doi stâlpi de granit ai poeziei românești: Coșbuc și Eminescu. Mai fericit decât Eminescu, Coșbuc a avut parte ca, încă în viață fiind, să se găsească aici în nordul Ardealului, la el acasă, în Năsăudul de vrednici grăniceri, trei totdeauna nu numai la chemările împăratului, ci și la năzuințele noastre culturale, o seamă de admiratori și de prieteni cari, înfruntând toate greutățile, au strâns ban lângă ban pentru a-i ridica semn de materială veșnicie, lângă veșnicia eternă a operei lui. Coșbuc n'a mai trăit să-și vadă chipul neînsuflețit de la Năsăud, dar a murit cu conștiința că, cu astfel de prieteni, nu va fi uitat el omul și că opera lui va sta

mereu legată de lutul din care s'a desprins.

Cântăreț de mare talent, purtând în el pulsul concretelor vieței, Coșbuc nu s'a rătăcit în abstracțiuni, și prin aceasta viața l'a îmbrățișat cu căldură. Era un bun al ei, de care ea, viața, avea tot dreptul să se bucure. Din această comunicativitate sufletească dintre datele vieței concete și exteriorizarea poetică a exponentului ei, s'a născut acea legătură permanentă dintre Coșbuc și oamenii epocii lui, care pare a-l depăși și dincolo de mormânt.

Eminescu a fost parcă și în viață o abstracțiune. Contemporanii nu l'au înțeles; urmașii l'au admirat ca pe ceva dinafară de viața materială, cum se admiră o zeităte: o crezi fără să o cercetezi. Timp de 37 de ani dela moartea lui s'a scurs în această admirație mută. Personalitatea lui Eminescu, resfirată în fiecare dintre admiratorii săi, nu putea să sugereze conștientul

Inercările de a i se ridica și lui chip de bronz au rămas fără răsunet. Și nu se poate spune că Eminescu n'a avut admiratori, cari să nu poată da cu dărnicie pentru un monument mai mult sau mai puțin banal. Dar se pare că fiecare își pecetluște soarta după firea lui, și pe mormântul poetului prinde mai bine o cruce săracă de lemn decât un monument.

Cățiva admiratori din tânăra generație de scriitori s'au hotărit însă să înfrunt' poruncile destinului. O subscripție, care e drept merge cam anevoie, a fost lansată sub auspiciile unui respectabil comitet. Și fiindcă generositatea tinereștilor avânturi are de unde se irosi, acelaș comitet a făcut buna faptă de a pune să se slujască un paraștas, chemând mulțimele de admiratori în pelerinaj la mormântul poetului. Fapt e că puțini au fost cei adunați în jurul crucii de lemn de pe mormântul dela Belu, dar și mai puțin s'a strâns pentru schimbarea crucii în monument.

Totuși Eminescu va avea un monument în Capitală. Dacă acest fapt este sau nu un câștig pentru memoria poetului, nu știm? Un lucru rămâne neîndoios. Din strădania celor ce au hotărit ridicarea unui monument lui Eminescu și din prisosul de bune gânduri rostite la umbra crucii sărace de astăzi, memoria poetului iese reconfortată. S'a luat acolo inițiativa unei opere complete, „ediția monument” și s'a vorbit despre un muzeu Eminescu. Fapte bune, cari desigur se vor îndeplini, și cari vor prilejui să ne apropiem și pe Eminescu concret, după cum se crede că ni-l avem îndestul pe cel abstract. *d. i. c.*

Virtuțile ipocriziei. — Partidul liberal are o aptitudine de-a se acomoda cu situațiile și de-a juca mas-

cat în balul politic, sinistru Brutal la guvern, nesocotit și abuziv, în opoziția ei caută figurile de ceară din galeria expresiilor și a durerilor și cel mai păroși dintre conducătorii lui se îmbracă în obraze candidă și languroase, de mironosițe. Ingustimile și ferocitățile intelectuale devin albe, extatice inocențe. Căpcauna lăcomie bilbită se se feciorește. Stirpiciunea țifnoasă intră în armuri sunătoare, împrumutate din muzee. Diverșii cotoi cu barbeți sau rețeași englezește, s'au călugărit.

Ca niște bancheri amatori de *gesturi* și de suculențe mirositoare și acre, care deghizați în apași, cutreeră casele ascunse și se altoiesc un moment cu moravurile jucătorilor de rișcă și ale măsluitorilor de cărți, liberalii, încă încremețiți în atitudinile lor de stinși fotografici și de cezari cu pardesiu, cochetează acum cu noțiunile generale, invită la vals democrația și demagogia, cuprinși de un fătărnice și trivial sentiment de așa zise legalități, libertăți și umanitarisme.

Pentru senzații și reclamă, ei uită, ca niște bolovani înconștienți, oglinzile pe care le-au sfărâmat și grădinile în care grindina lor a căzut. S ontând o popularitate, cu care metodele lor balcanice și africane, disprețuite și criticate chiar în ședințele clubului lor politic, nu se vor mai întâlni niciodată, liberalii sunt gata să argumenteze cu Karl Marx, deschis peste registrele lor de Bancă și, la nevoie — să nu vă mirați — se vor arăta dispuși să schițeze și o căzăcească, lăsându-se pe călcăie cu Cicerin și Dzerdjinsky. Nimeni nu a uitat tradiția cu două fețe, una spoită cu sânge și alta cu fard sentimental, a partidului liberal, ares-tând pe de o parte pe Banghereanu și Ficșinescu pentru crima de a fi răspândit constituția la sate și fometând

pe de altă parte anarchia, cu Spiru Haret.

Toată lumea știe că timp de patru ani liberalii nu au făcut nimic ca să liniștească mișcările studențești și antisemite, liniștite numai de la venirea guvernului Averescu. Au avut nevoie în tot timpul guvernării lor de o agitație permanentă, și de un creștinism agresiv și diferent de unde începea, și le-au conservat. Acum, în opoziție, partidul liberal s'a lepădat formal și categoric de adiacența partidului creștin, ca de o grupare primejdioasă.

Dacă politică înseamnă ca, în toate chestiunile să ai două păreri de altă natură, una în dulap și alta pe tine, după cum ești sau nu ești la putere, această politică partidul poporului o repudiază și cariera ei poate să fie considerată ca lichidată pe viitor, dat fiind că și alte instrumente din arsenalul liberal, întodeauna în două exemplare, se trimit sub actuala guvernare la băci.

Barabas și liberalii. — Cinismul liberalilor întrece adesea toate marginile și devine de-a dreptul respingător. Așa și în cazul renumitului om politic maghiar d. Bela Barabas care, după ce a lucrat o viefță întreagă împotriva românilor ardeleni, și-a renegat antiromânismul, jurând la Senat, că de-acum, va lucra pentru binele patriei române.

De când d. Barabas a fost validat, ziarul „Viitorul” nu-și mai găsește odihnă. În fiecare număr publică cel puțin 3-4 articole de revoltă sufletească și scârbă patriotică. Auzi d-ta! Sa fie validat un asemenea trădător, Este nemai pomenit!...

Credeți că revolta „Viitorului” e sinceră? As! În acest caz un cunoașteți pe liberalii? Căci, știți dumneavoastră cine este acest fioros iredentist Bela Barabas? Este fostul *allat*

al partidului liberal la alegerile comunale, al doilea pe lista liberalo-maghiară de la Arad!

Sperăm că aceasta destăinuire va calma întru câva zelul și fierbințelele patriotice liberale.

„A se siabi”, deci.

Înțelepciunea dlui Csicsó-Pop. —

Opina publică cunoaște vesela poveste a atât de recentului antiminoritarism al partidului național. După „punctele” dela Alba Iulia care au dat pradă orașele Ardealului minoritarilor, credeam că prietenia partidului național cu unghurii va fi pe vecii vecilor. S'a întâmplat însă că minoritarii, treziți la realitate, s'au convins atât de salvarea acestor puncte, cât și de cea a marilor bărbați de stat cari le-au votat. Și, într'o bună zi, partidul maghiar a părăsit regionalismul propovăduind de dl Iuliu Maniu și s'a pronunțat pentru colaborarea cu partidele românești, spre binele țării și al tuturor cetățenilor.

Orientarea unghurilor spre București în locul orientării spre Budapesta, a fost o dureroasă desiluzie pentru cei din clica dlui Maniu. Semnul jurământ de credință față de statul român al bătrânului soviniș unghur a provocat violente proteste în cercurile partidului național, care consideră pe dl Bela Barabas ca pe un renegeat.

Iar dl Csicsó-Pop, a declarat în „Patria” ritoz următoarele:

„Vezi, dle Barabas, eu dacă ași fi fost în locul d-tale, care am luptat o viefță întreagă pentru integritatea teritorială a unei țări, n'ași fi făcut la sfârșitul vieții mele o asemenea declarație voluntară de fidelitate pe care n'a cerut o nimeni.”

Aceste inconștiente cuvinte ale dlui Csicsó Pop care nu poate ierta unui unghur încarnat apropierea de „putredul vechiu regat,” este cât se poate

de elocvență pentru mentalitatea primejdioasă țării ce domnește în partidul național.

Protestul dlui Csicsó-Pop contra declarației or de loialitate ungurești, este menit să spulbere orice indoială. Și se mai poate mira cineva dacă oameni de acest fel nu pot fi chemați la putere?

Un accident regretabil și o mașină care umbă în automobil:

„Pe când se întorcea dela Brașov cu automobilul, mergând cu o viteză de 50 Km. pe oră, la intrarea în Comarnic, mașină d-lui Chirculescu a fost lovită de o altă mașină, ce venea din spre București, rupându-i direcția“.

Ziarul (Viitorul) care povestește cu atâta însuflețire tehnică accidentul, ne lasă pradă tuturor coniecturilor în ce privește mașină d-lui Chirculescu: era mașină de ras sau mașină de gătit, a fostului ministru, are pur și simplu mașina d-sale de treerat?

Priod ruperea direcției“ accidentul s'a mai agravat și cu o chestie administrativă, căci pentru prima oară de când există automobile, s'ar fi rupt o direcție la ciocnire. E mai plauzibil

că mașinii d-lui Chirculescu i s'a rupt subprefectura.

Conducătorii tehnici. — În numărul trecut al revistei am remarcat importanța școalelor profesionale de fete. De astădată stăruim asupra unei alte școale, tot atât de importante pentru viitorul industriei naționale. E școala de conducători tehnici dela Cluj, care, de patru ani de zile depune o muncă intensă și bine chibzuită, eliberând diplome de mare valoare. Aceasta ne-o dovedește mai ales faptul, că în anul de față, încă înainte de primirea diplomei și a absoivenției, (băieți de 19—21 ani) au primit oferte de serviciu în condiții foarte avantajoase, cu salariu începător de 5000 Lei pe lună. Ba, după-cum citim într'un ziar clujan, numărul ofertelor întrece mult pe cel al absolvenților Fabricile, atelierele, minele, cer conducători tehnici români.

Avem datorința să-i dăm. Iar aceasta o vom face, dând școalelor de conducători tehnici, precum și altor școale industriale și profesionale, importanța cuvenită, îngrijindu-ne, ca aceste școale să aibă cât mai mulți elevi români.

